

Juryrapport Spaans-Nederlands Nederland Vertaalt 2019

'Serenata para la tierra de uno' ***María Elena Walsh***

De jury voor Spaans, die hier voor u zit, heeft het zich ook dit jaar weer moeilijk gemaakt door te kiezen voor een - op het eerste oog - wat makkelijk gedicht. Want dat 'makkelijke' gedicht bleek, zo is onze overtuiging achteraf, toch een erg moeilijk te vertalen gedicht te zijn. En dus ook de beoordeling ervan.

Onze redenen om voor dit gedicht te kiezen, waren echter niet ingegeven door de moeilijkheidsgraad, maar door het feit dat we zochten naar een gedicht dat ook een lied was, en dat bij voorkeur geschreven was door een vrouw. Zo kwamen we uit bij deze serenade (een muzikale begroeting van de geliefde), geschreven én gezongen door de Argentijnse María Elena Walsh. We gaan ervan uit dat velen van u haar versie hebben beluisterd en bekeken via Youtube, en wellicht ook de wat bekendere versie, zoals gezongen door haar beroemde landgenote, Mercedes Sosa.

María Elena Walsh (1930-2011) is een grootheid op het gebied van de poëzie en de muziek; zowel voor kinderen als voor volwassenen, maar toch geniet ze vooral bekendheid als 'cantautora'. Gedurende haar Parijse tijd, in de jaren vijftig, leerde ze de groten kennen van het Franse chanson, en stond ze aan de wieg van wat later de 'nueva canción argentina' zou worden. Het lied 'Serenata para la tierra de uno' componeerde ze in die jaren, en werd in 1968 voor het eerst op plaat gezet. Haar gevoelens jegens haar geboorteland: 'Omdat ik lijd wanneer ik blijf,/ maar een vertrek niet overleef' markeren haar leven, in tijden van voor- en tegenspoed: 'Omdat de taal van toen ik kind was/ een zoet geheim is van ons twee'. De liefde voor haar land en voor de poëzie en de muziek, waren haar redding.

Het zal duidelijk zijn dat de jury er tegen deze achtergrond nadrukkelijk op heeft gelet dat de vertaling zingbaar moest zijn, en dat de vertaler dus aandacht moest hebben gehad voor klank, rijm en ritme, maar daarnaast ook voor de structuur van het gedicht, evenals voor altijd geldende criteria als effectiviteit, creativiteit en originaliteit. Bij toepassing van dit eisenpakket bleek al gauw dat de 'makkelijke' vertalingen afvielen; dat wil zeggen, vertalingen die op zich wel correct waren, maar die te weinig rekening hadden gehouden met het feit dat de ideale vertaling net zo mooi diende te zijn als het origineel. En dat bleek érg moeilijk: uiteindelijk hielden we na lang plussen en minnen, slechts een tiental vertalingen over van de 73 inzendingen. Vervolgens hebben we die vertalingen opnieuw bekeken en getoetst aan de eerder genoemde criteria:

- de vertaling moet correct zijn: er mogen geen grote idiomatische missers zijn, en moeilijk te vertalen woorden als 'serenata', 'vidala' of 'guitarra', moeten, indien letterlijk niet mogelijk is, dan toch wel creatief weergegeven te zijn.
- de vertaling moet oog hebben voor de contrasten die het geliefde moederland oproept bij de lyrische ik: 'quedo' – 'voy'; 'decencia' – 'escándalo'; 'cuidar' – 'castigar'.
- de vertaling hoeft niet net zo te rijmen als het origineel, maar moet wel oor hebben voor klank, hetgeen betekent dat er originele alternatieven gevonden moeten zijn in de vorm van bijvoorbeeld medeklinkerrijm of binnenrijm.
- de vertaling moet even gestructureerd zijn als het origineel, met een duidelijke opbouw in strofen; een vrij regelmatige verslengte, en aandacht voor de gebruikte cesuren en anaforen, als 'mi amor', 'por' 'para' en 'porque'.

Dat is nogal wat, en de jury heeft dan ook de grootst mogelijke bewondering voor de vijf genomineerden, die er volgens ons het allerbest in zijn geslaagd er iets moois van te maken. De jury heeft de 73 vertalingen uiteraard anoniem beoordeeld, en kreeg vervolgens te horen welke namen achter de gebruikte nummering schuil gingen.

We zullen nu de vijf genomineerden noemen, in alfabetische volgorde, en – om het nog even spannend te houden – dán pas de naam van de winnaar of winnares.

Carla de Graaff-Verkoren:

Dit is een goede vertaling, met mooie vondsten en fraai binnenrijm, zoals 'bezwaaien met gitaren' en 'koesteren in elke bloem'. De vertaling heeft ook wat tekortkomingen, voornamelijk op idiomatisch gebied.

Bavo Hopman:

Ook dit is een goede vertaling, met originele oplossingen en met oog en oor voor de gebruikte anaforen en rijmklanken. Op idiomatisch gebied niet altijd even correct.

Odetta Jonkers:

Een autonome vertaling, met mooie, creatieve oplossingen. Wij waren bijvoorbeeld gecharmeerd van originele vondsten als 'jouw schandalig warme zon' en 'jouw zomers vol jasmijnen'. Jammer genoeg is in de vertaling wat minder aandacht gegeven aan contrasten en klank en rijm.

Hilda Schram:

Een vrije vertaling, die lekker loopt, goed zingbaar is, en die gevoelsmatig ook nog eens dicht bij het origineel blijft. Aardig binnenrijm, zoals in 'hoeden in elke bloem' en 'haten die je kwaad doen'. Idiomatisch niet altijd perfect.

Jur Schuurman:

Een vertaling die let op verslengte en op rijm, en waarin mooie, creatieve vondsten zitten, zoals de naar ons idee goed gevonden vertaling voor de sleutelzin 'quiero vivir en vos', met 'zoek ik mijn thuis bij jou'. De vertaling heeft ook wat minder gelukkige keuzes.

Onder deze vijf 'winnaars' is er één die het meest beantwoordt aan de criteria van effectiviteit, creativiteit en originaliteit, en die daarnaast ook nog lekker loopt en goed zingbaar is, en dat is: **Hilda Schram**.

We gaan nu luisteren naar de muzikale vertolking van deze vertaling door ons onvolprezen mede-jurylid. Lázaro Tejedor.

De jury:

Hub Hermans (voorzitter)

Diego Puls

Lázaro Tejedor